

Evaluatie wet ‘Doelmatige Leerwegen’ en herziening kwalificatiestructuur mbo

2B MBO

Symposium ORD 2017, Antwerpen, 29 juni 2017

Paul den Boer, Sanne Elfering, Bas Kurver & Maarten Wolbers

Achtergrond

- Langjarig (2015-2020) monitoring- en evaluatieprogramma in opdracht van NRO en gefinancierd door OCW.
- Twee recente beleidsinterventies in het mbo staan centraal:
 - Wet ‘Doelmatige Leerwegen’;
 - Herziening kwalificatiestructuur.
- Uitgevoerd door KBA Nijmegen en ResearchNed (consortium 2B MBO).

Wet ‘Doelmatige Leerwegen’

- Ingegaan op 1 augustus 2014.
- Twee doelen:
 - Bevorderen van doelmatige leerwegen in het mbo;
 - Moderniseren van de bekostiging.
- Verschillende maatregelen:
 - Verkorten en intensiveren van opleidingen;
 - Verdwijnen van drempelloze instroom in mbo niveau 2;
 - Invoering entreeopleiding;
 - Aanpassing bekostiging;
 - Invoering derde leerweg;
 - Vervallen deeltijd-BOL en urennorm bij bekostiging;
 - Positie extranei.

Herziening kwalificatiestructuur

- Ingegaan in schooljaar 2016-2017 (met vrijwillig jaar voor mbo-instellingen in 2015-2016).
- Doel:
 - Verbeteren van de aansluiting van het mbo op de arbeidsmarkt.
- Verschillende maatregelen:
 - Nieuwe indeling kwalificatiedossiers;
 - Herclustering van kwalificaties;
 - Andere beschrijvingswijze van kwalificatiedossiers;
 - Keuzedelen.

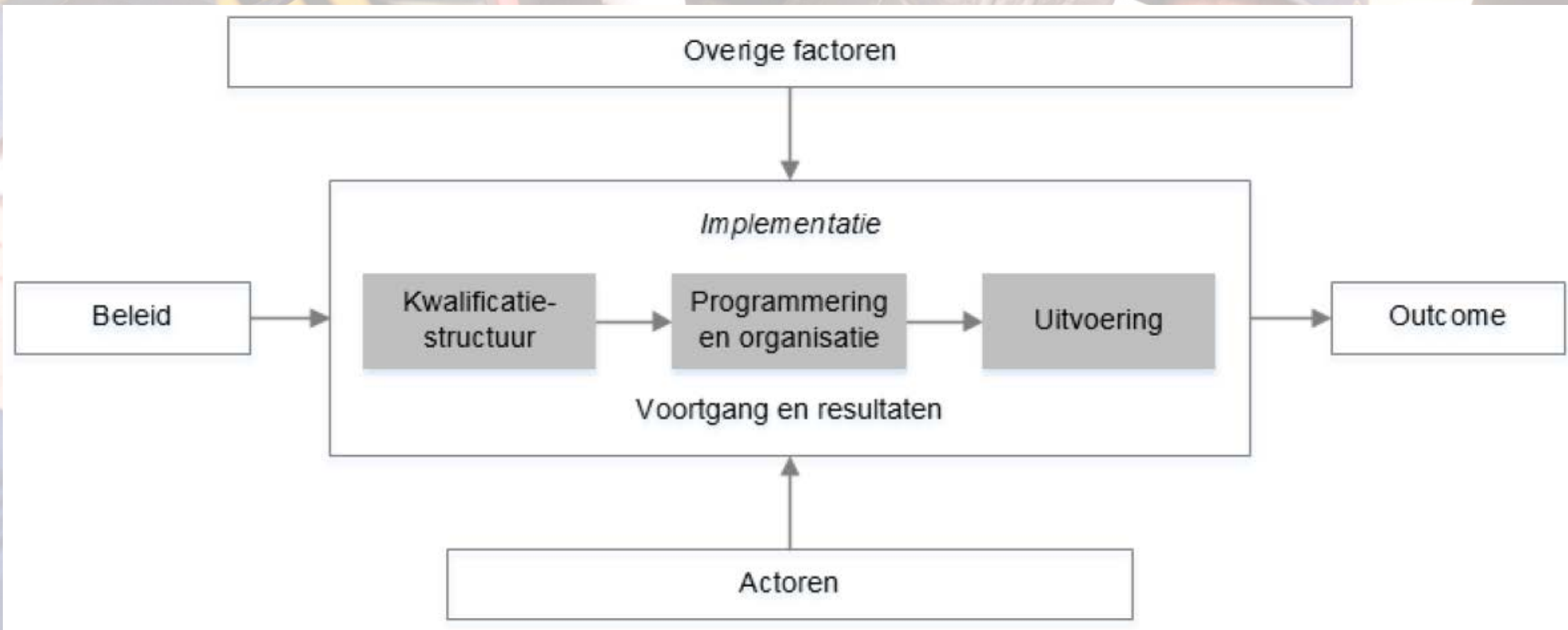
Onderzoeksvragen

1. Hoe worden specifieke maatregelen die de beleidsinterventies inwerkingtreding wet 'Doelmatige Leerwegen' en herziening kwalificatiestructuur in het mbo met zich meebrengen met de betrokkenheid van derden (studenten, docenten, management, werkgevers, et cetera) ingevoerd in het onderwijs?
2. Leiden de ingevoerde maatregelen daadwerkelijk tot de beoogde effecten bij de relevante doelgroepen?
3. Welke andere (onbedoelde/ongewenste) effecten hebben de maatregelen en hoe kunnen deze ([on]bedoelde/[on]gewenste) effecten worden verklaard?

Onderzoeksaanpak

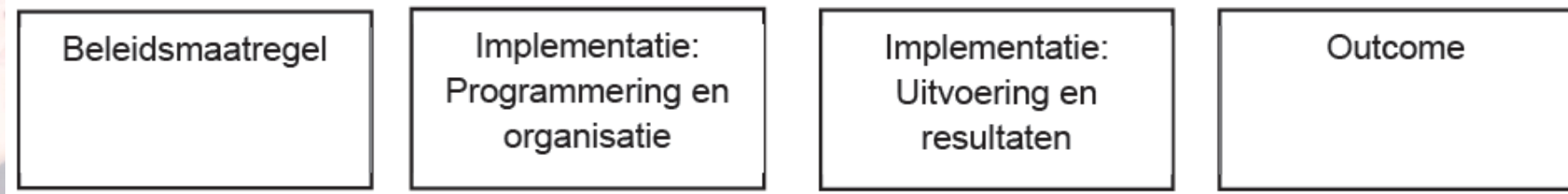
- Gekozen is voor een 'mixed methods' benadering met verschillende kwalitatieve en kwantitatieve methoden.
- Drie deelprojecten:
 - Implementatiemonitor;
 - Effectevaluatie;
 - Verklarende evaluatie.
- Drie vormen van dataverzameling:
 - Bestandsanalyse (secundaire analyse bestaande surveys, analyse registerdata DUO);
 - Datacollectie bij alle instellingen;
 - Casestudies.

Conceptueel kader

Reconstructie beleidstheorie

- In de reconstructie van de beleidstheorie wordt het conceptueel kader gebruikt om de stappen van beleid(smaatregel) naar effect zichtbaar te maken.
- Vereenvoudigd schema daarvoor:

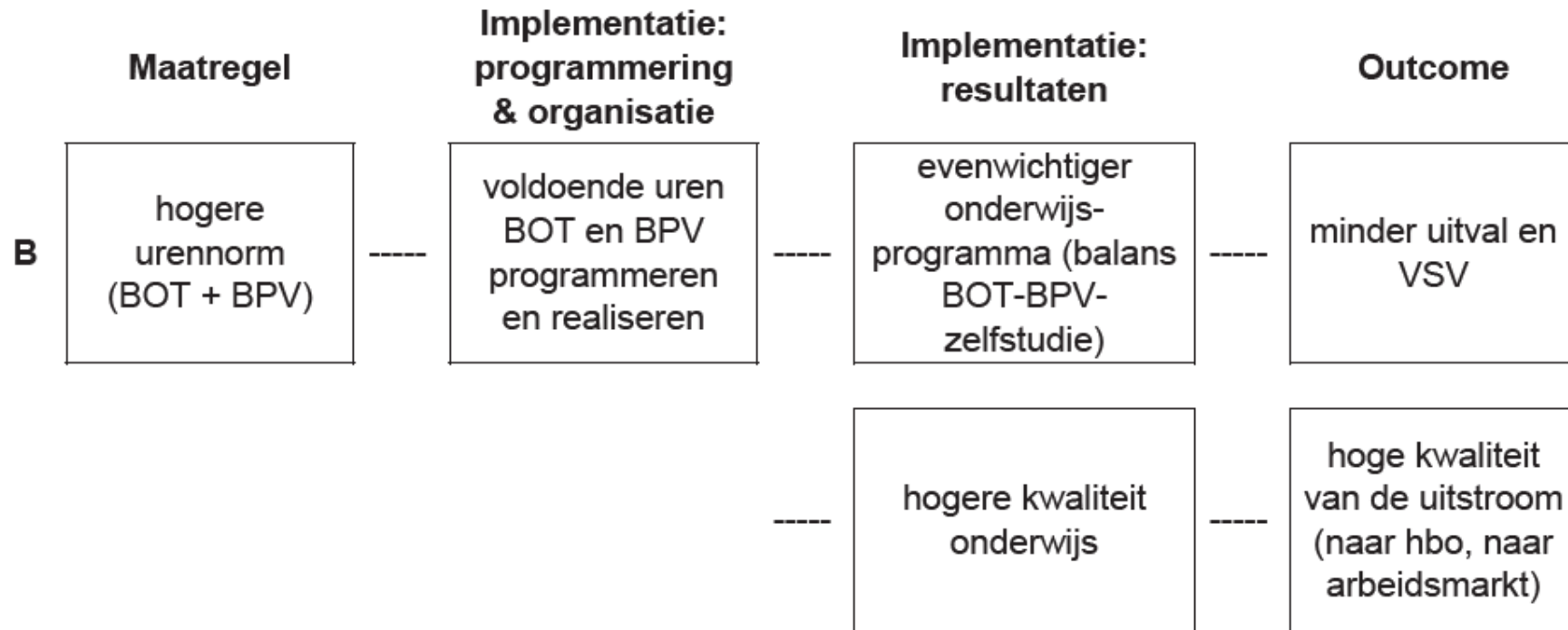

- Met behulp van de beleidsreconstructie ontstaan onderzoekshypothesen die empirisch getoetst worden in de drie deelprojecten.

Voorbeeld

Maatregel B. Intensiveren opleidingen

Beleidstheorie

2B MBO

Deelprojecten

1. Implementatiemonitor

2. Effectevaluatie
3. Verklarende evaluatie

Implementatiemonitor

- Doel:
 - Voortgang implementatie van de maatregelen in beeld brengen, alsook factoren die de implementatie positief of negatief beïnvloeden
 - Informatie komt vooral van de datacollectie bij alle instellingen en ook de casestudies.

Datacollectie instellingen (1)

- Opbouwen database met een centrale contactpersoon per instelling:
 - Regelen van respondenten voor de vragenlijsten;
 - Regelen deelnemers aan gesprekken casestudies;
 - Organisatie van de casestudies;
 - Communicatie met het instellingsbestuur.
- Een contactpersoon bij 52 instellingen verkregen; 12 mbo-instellingen hebben aan eerste meting niet meegedaan (6 ROC's, 2 AOC's, 4 vakinstellingen).

Datacollectie instellingen (2)

- Twee typen semi-gestructureerde (online) vragenlijsten.
- Een vragenlijst per maatregel/thema op beleidsniveau:
 - Gericht op (nieuwe) instellingsbeleid dat uit maatregelen volgt en manier waarop facilitering/draagvlak plaatsvindt;
 - Per instelling één of meerdere respondenten: iemand met kennis van het instellingsbrede beleid.
- Een vragenlijst per niveau op opleidingsniveau:
 - Gericht op gevolgen maatregelen voor het primaire proces (onderwijsuitvoering);
 - Steekproef van circa 340 opleidingen (6% van totaal aantal opleidingen);
 - Respondent is teamleider.

Datacollectie instellingen (3)

- Respons vragenlijst beleidsniveau:

Thema verkorten en intensiveren	Thema entree	Thema toelating mbo niveau 2	Thema bekostigingsmodel	Thema herziening kwalificatiestructuur
63%	53%	53%	53%	67%

- Respons vragenlijst opleidingsniveau is zo'n 30%:
 - Verdeling conform populatie naar type instelling, grootte instelling, niveau opleiding (en mate van wijzigingen in opleiding als gevolg van herziening kwalificatiestructuur);
 - Iets minder goede verdeling naar leerweg en naar grootte opleiding.

Verkorten en intensiveren

- Implementatie verkorten overal klaar en intensiveren nagenoeg.
- Draagvlak minder bij docenten en studenten. Bij (leer)bedrijven onbekend.
- Verdringing van BPV-uren door extra BOT-uren.
- De vraag is hoe de extra BOT-uren worden ingevuld:
 - Extra begeleiding of voor specifieke vakken (bijvoorbeeld burgerschap, rekenen, taal);
 - Zinvol of niet zinvol?
- Knelpunten: intensiever gebruik gebouwen en programmering lessen.

Toelating mbo niveau 2

- Implementatie is nagenoeg klaar bij de instellingen.
- Tijdens de implementatie zijn meestal bestaande intakeprocedures aangescherpt. Toelatingsonderzoek is hierbij vaak niet helder afzonderlijk geplaatst.
- Lijkt vooralsnog niet te leiden tot homogenisering van de leerlingpopulatie.
- Knelpunten: doorverwijzing van geweigerde studenten en onduidelijkheden bij de uitvoering van het toelatingsonderzoek.

Keuzedelen

- Deze meting alleen de voorbereiding op de implementatie.
- Keuzedelen zijn nieuw; de invoering is complex en heeft een grote impact op mbo-instellingen.
- Bij de invoering staan organiseerbaarheid en betaalbaarheid meestal voorop: keuzevrijheid is nog gering en vooral generieke keuzedelen in het aanbod.
- Veel knelpunten: vooral in de organisatie en de logistiek en de beschikbaarheid van les- en examenmateriaal.
- Grootste hoofdbreken: keuzedelen in de BBL.

2B MBO

Implementatiemonitor

- Vragen ter toelichting?

2B MBO

Deelprojecten

1. Implementatiemonitor

2. Effectevaluatie

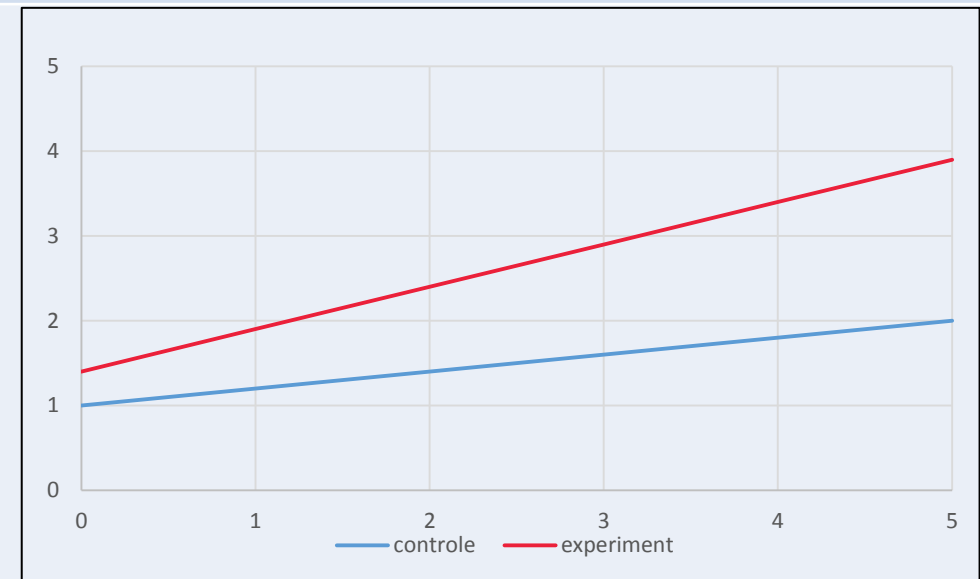
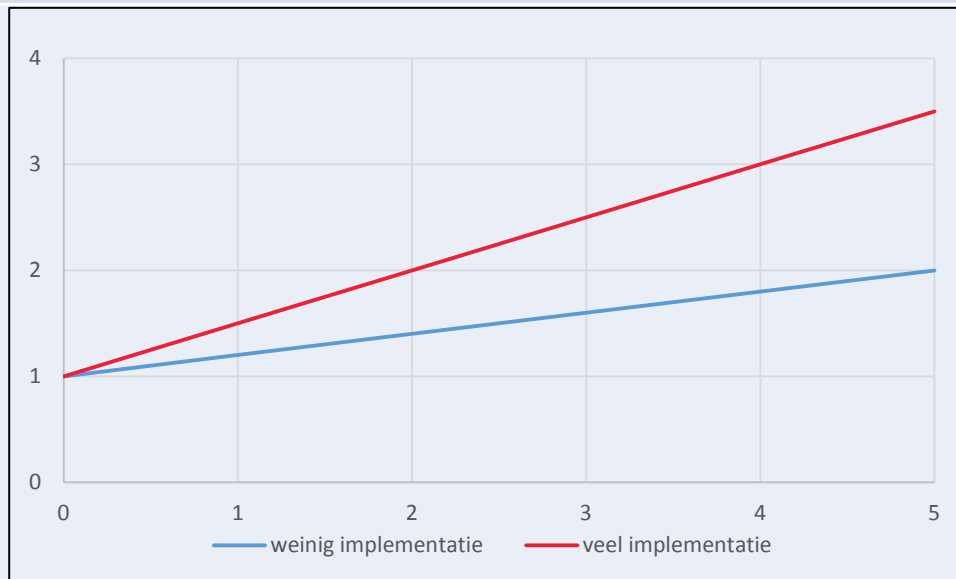
3. Verklarende evaluatie

Effectevaluatie

- Doel:
 - Vaststellen van beoogde effecten maatregelen.
- Verschillende gegevensbronnen gecombineerd:
 - Onafhankelijke, niet voor dit doeleinde verzamelde, microgegevens:
 - DUO (stroom)gegevens;
 - JOB tevredenheidsonderzoek;
 - VSV-/BVE-monitor, et cetera.
 - Neutraal gestelde (trend)gegevens datacollectie instellingen (uit implementatiemonitor):
 - Gevraagd op niveau van beleidsimplementatie (instelling & opleiding)

Effectevaluatie – twee modellen

Wet 'Doelmatige Leerwegen'	Herziening kwalificatiestructuur
0-meting schooljaar 2013-2014	0-meting schooljaar 2015-2016
Effectmetingen 2015 en verder	Effectmetingen 2017 en verder
Geen onderscheid tussen experiment- en controlegroep	Pilot scholen als experimentgroep, controlegroep start jaar later

Effectevaluatie – cohortbenadering

- Effecten meten op het relevante (beleids)niveau:
 - Verschillen tussen instelling (brin);
 - Verschillen tussen opleidingen (crebo/opleiding);
 - Verschillen in schooljaar;
 - Verschillen tussen (instroom)cohorten.
- Voorbeeld verkorten en intensiveren niveau 3/4:
 - t1: impact alleen bij 1^e jaars; implementatie verschillend per instelling en opleiding;
 - t2: impact bij 1^e jaars niveau 4 & 2^e jaars (ouder cohort); implementatie verschillend per instelling en opleiding;
 - Et cetera.

Effectevaluatie – opbouw bestand

brin*cohort*schooljaar (t)

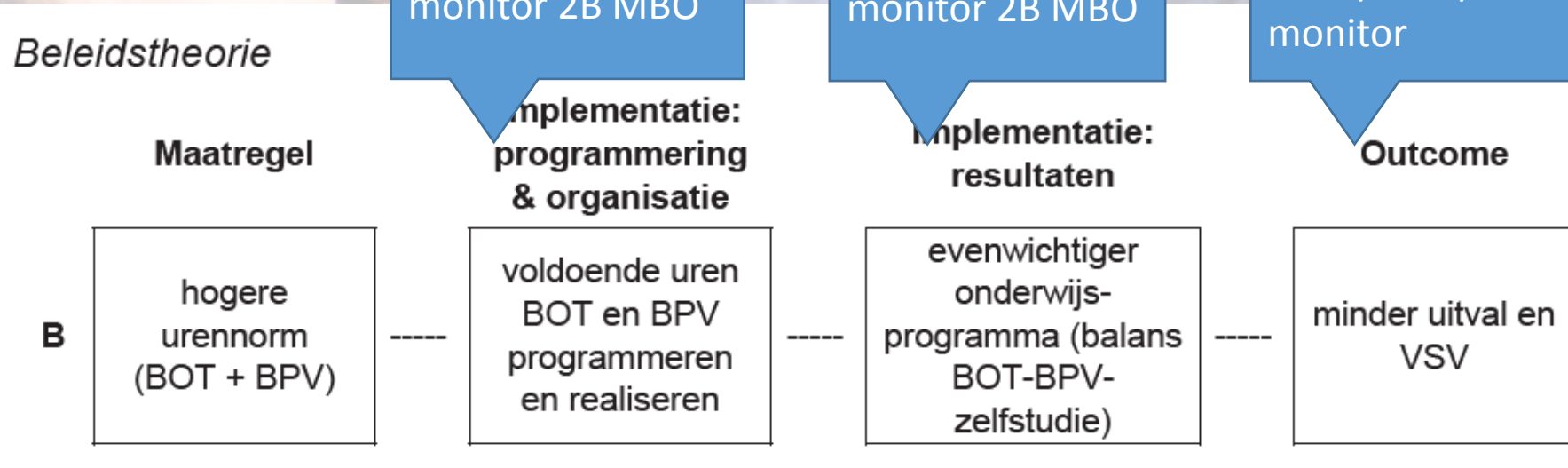
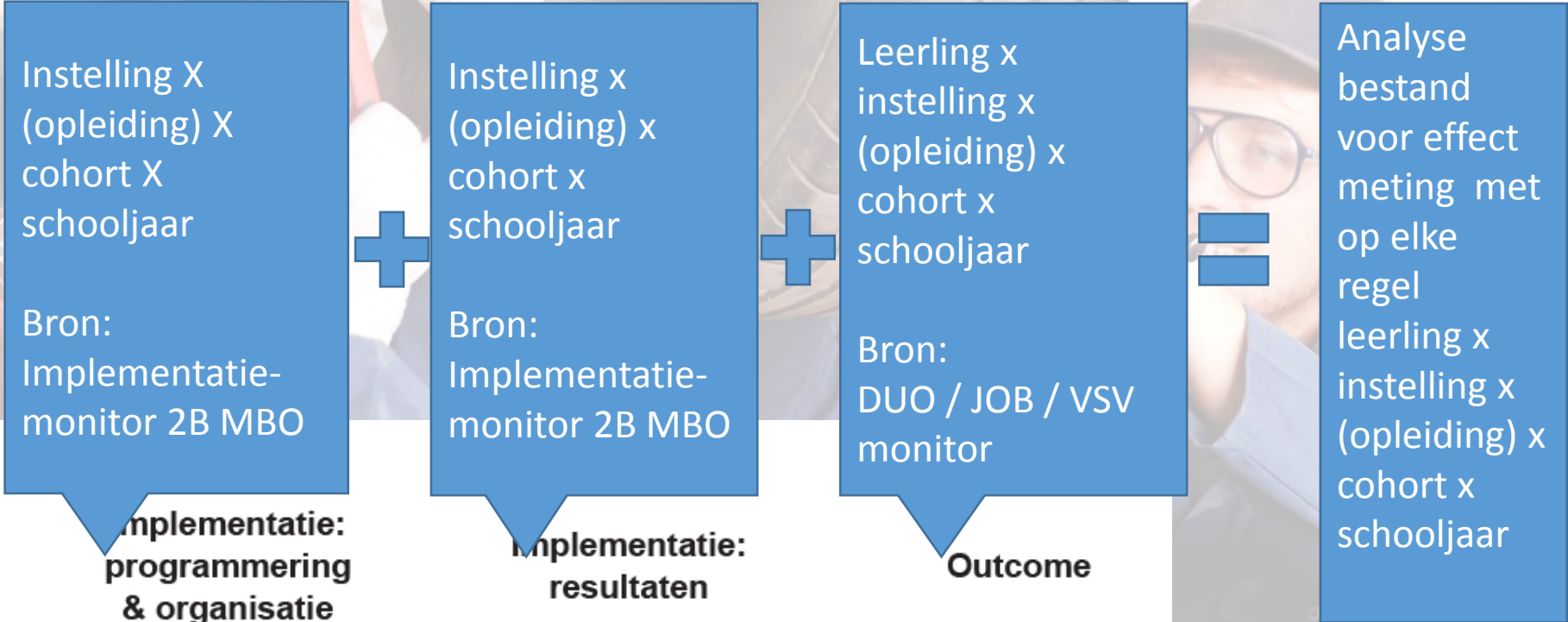
Brin	Instroomcohort	t0 (0-meting)	t1	t2	t3	t4	t5
00GT	2013-2014	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029
00GT	2014-2015	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029	
00GT	2015-2016	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029		
00GT	2016-2017	2016-2017	2017-2018	2018-2029			
00GT	2017-2018	2017-2018	2018-2029				
01AA	2013-2014	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029
01AA	2014-2015	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029	
01AA	2015-2016	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029		
01AA	2016-2017	2016-2017	2017-2018	2018-2029			
01AA	2017-2018	2017-2018	2018-2029				

Effectevaluatie – opbouw bestand

Maar ook... brin*opleiding*cohort*schooljaar (t)

Brin	Opleiding	Instroomcohort	t0 (0-meting)	t1	t2	t3	t4	t5
00GT	AAA	2013-2014	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029
00GT	BBB	2013-2014	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029
00GT	CCC	2013-2014	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029
00GT	AAA	2014-2015	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029	
00GT	BBB	2014-2015	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029	
00GT	CCC	2014-2015	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029	
00GT	AAA	2015-2016	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029		
00GT	BBB	2015-2016	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029		
00GT	CCC	2015-2016	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029		
00GT	AAA	2016-2017	2016-2017	2017-2018	2018-2029			
00GT	BBB	2016-2017	2016-2017	2017-2018	2018-2029			
00GT	CCC	2016-2017	2016-2017	2017-2018	2018-2029			
00GT	AAA	2017-2018	2017-2018	2018-2029				
00GT	BBB	2017-2018	2017-2018	2018-2029				
00GT	CCC	2017-2018	2017-2018	2018-2029				
02PK	AAA	2013-2014	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029
02PK	DDD	2013-2014	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029
02PK	EEE	2013-2014	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029
02PK	AAA	2014-2015	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029	
02PK	DDD	2014-2015	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029	
02PK	EEE	2014-2015	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029	
02PK	AAA	2015-2016	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029		
02PK	DDD	2015-2016	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029		
02PK	EEE	2015-2016	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2029		
02PK	AAA	2016-2017	2016-2017	2017-2018	2018-2029			
02PK	DDD	2016-2017	2016-2017	2017-2018	2018-2029			
02PK	EEE	2016-2017	2016-2017	2017-2018	2018-2029			
02PK	AAA	2017-2018	2017-2018	2018-2029				
02PK	DDD	2017-2018	2017-2018	2018-2029				
02PK	EEE	2017-2018	2017-2018	2018-2029				

Effectevaluatie – wat in welk hokje?

Effectevaluatie – analyse

- Multilevel analyse (niveau 2: brin of crebo; niveau 1: individu).
- Wisselende afhankelijke variabelen en selecties van respondenten (afhankelijk van de maatregelen).
- Model 0: outcome = random intercept;
- Model 1: outcome = random intercept + achtergrondvariabelen + variabelen implementatie: programmering & organisatie;
- Model 2: outcome = random intercept + achtergrondvariabelen + variabelen implementatie: programmering en organisatie + variabelen implementatie: resultaten.

Verkorten en intensiveren

- Er is, op basis van eerste meting, geen verband gevonden tussen verkorten en intensiveren opleidingen enerzijds en uitval anderzijds.
- Alleen op niveau 2/3 lijkt verkorten samen te gaan met minder uitval, maar dit verband wordt niet verklaard door meer uitdaging in de opleiding.
- Vooralsnog dus geen steun voor beleidstheorie.
- Echter niet verbazingwekkend gezien korte tijd dat maatregel pas van kracht is.

Toelating mbo niveau 2

- Er is, op basis van eerste meting, geen verband gevonden tussen afschaffen van drempelloze instroom enerzijds en uitval en tevredenheid anderzijds.
- Vooralsnog dus geen steun voor beleidstheorie.
- Echter niet verbazingwekkend gezien korte tijd dat maatregel pas van kracht is.

2B MBO

Effectevaluatie

- Vragen ter toelichting?

Deelprojecten

1. Implementatiemonitor
2. Effectevaluatie

3. Verklarende evaluatie

Verklarende evaluatie

- Centrale vragen:
 - Hoe, waar en waarom werken de beide beleidsinterventies (niet)?
 - Welke onbedoelde en ongewenste effecten treden waar op en waarom?
- Informatie komt vooral van de casestudies, gekoppeld aan de datacollectie bij alle instellingen en de secundaire (register)data.
- Bij eerste meting accent op (verklaringen voor) mate en wijze van implementatie en op *verwachte* effecten; verschuift naar gerealiseerde effecten.

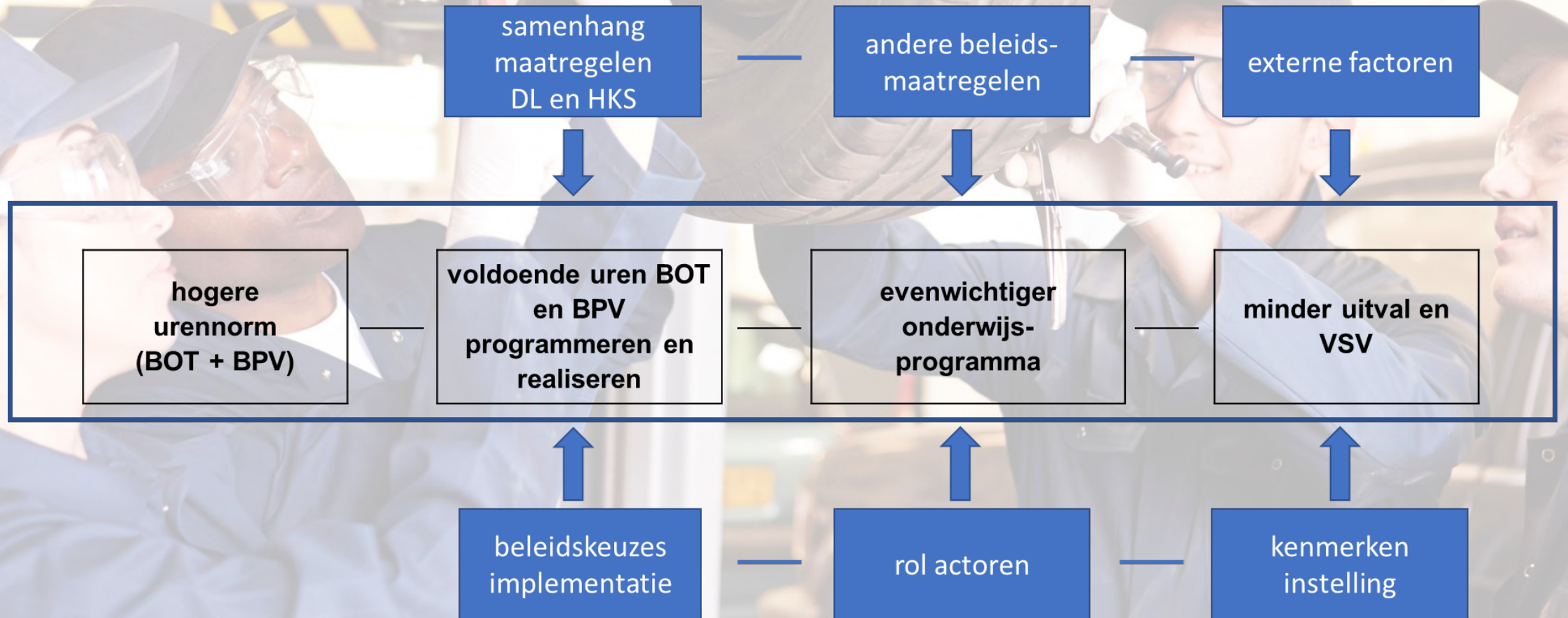
Datacollectie instellingen (1)

- Opzet: acht cases, mbo-instellingen worden jaarlijks gevolgd.
- Combinatie van:
 - Interviews op beleidsniveau; per instelling één of meerdere gesprekken (afhankelijk van kennis informanten van thema/maatregel);
 - Interviews op opleidingsniveau (1 à 3 opleidingen per instelling);
 - Documentenanalyse;
 - Voortbouwen op bevindingen kwantitatieve analyses.
- Respons eerste meting:
 - 8 mbo-instellingen;
 - 22 gesprekken op beleidsniveau;
 - 14 gesprekken op opleidingsniveau.

Datacollectie instellingen (2)

- Selectiecriteria mbo-instellingen:
 - Type instelling;
 - Grootte;
 - Geografische spreiding;
 - Deelname vrijwillig jaar herziene kwalificatiestructuur.
- Selectiecriteria opleidingen:
 - In steekproef vragenlijst;
 - Spreiding naar niveau en sector;
 - Kwalificatiedossier wel/niet sterk veranderd.
- Panelbijeenkomst met 8 mbo-instellingen.

Verklarende evaluatie – voorbeeld

Verklarende factoren/neveneffecten

- Intensivering:
 - [interne factor] beleidsrijke of beleidsarme implementatie;
 - [toetsing beleidstheorie] meer BOT, minder BPV is evenwichtiger?
- Toelating mbo niveau 2:
 - [toetsing beleidstheorie] vooropleiding VO niet (meest) bepalend voor homogeniteit studentenpopulatie;
 - [externe factor] verwachting scholen: toelatingsrecht heeft meer impact dan einde drempelloze instroom.
- Keuzedelen:
 - [interne factor] mate waarin keuzevrijheid wordt gerealiseerd;
 - [neveneffect] organisatorische en administratieve belasting.

2B MBO

Verklarende evaluatie

- Vragen ter toelichting?

